

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's: Een ambitieuzere klimaatdoelstelling voor Europa voor 2030 — Investeren in een klimaatneutrale toekomst voor ons allemaal

(COM(2020) 562 final)

(2021/C 123/09)

Rapporteur: **Arnold Puech d'Alissac (FR-I)**

Corapporteur: **Jan Dirx (NL-III)**

Raadpleging	Europese Commissie, 11.11.2020
Rechtsgrondslag	Artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
Bevoegde afdeling	Landbouw, Plattelandsontwikkeling en Milieu
Goedkeuring door de afdeling	11.1.2021
Goedkeuring door de voltallige vergadering	27.1.2021
Zitting nr.	557
Stemuitslag	216/6/3
(voor/tegen/onthoudingen)	

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is zeer ingenomen met de mededeling van de Europese Commissie over "Een ambitieuzere klimaatdoelstelling voor Europa voor 2030 — Investeren in een klimaatneutrale toekomst voor ons allemaal". De keuze van de Commissie om de broeikasgasemissiereductiedoelstelling voor 2030 op te trekken tot 55 %, ligt grotendeels in de lijn van het eerdere advies van het EESC over de Europese klimaatwet.

1.2 Het streven naar een netto nuluitstoot op basis van tussentijdse doelstellingen is alleen mogelijk als de integriteit van het systeem gewaarborgd is, met onder meer een precieze berekening van de koolstofuitstoot en -absorptie.

1.3 Het EESC acht het van groot belang dat de burgers en de sociale partners weten hoe de emissiedoelstellingen kunnen worden bereikt en wat dit betekent voor hun werk en leven. Dit is van essentieel belang om draagvlak te creëren voor de te nemen maatregelen. Daarom zijn maatregelen geboden om ervoor te zorgen dat de risico's en kansen gelijkelijk worden verdeeld teneinde zekerheid en stabiliteit te waarborgen.

1.4 Het EESC is het met de Commissie eens dat de uitgaven voor het herstel na COVID-19 moeten worden gecombineerd met ambitieuze klimaatmaatregelen om verspilling van geld en gestrande activa, waardoor later extra middelen nodig zijn, te voorkomen. Er moet voor worden gezorgd dat deze investeringen daadwerkelijk worden gebruikt voor een duurzaam klimaatbeleid waarin de burgers centraal staan.

1.5 De Commissie is van plan om uiterlijk in juni 2021 met de nodige gedetailleerde wetgevingsvoorstellen te komen. Het EESC dringt er bij de medewetgevers op aan deze termijn niet te overschrijden en het wetgevingsproces uiterlijk in december 2021 af te ronden, omdat anders de termijn voor het bereiken van de doelstelling voor 2030 te krap wordt.

1.6 Het EESC beveelt de Commissie aan prioriteit te geven aan de actualisering van de Europese wetgeving inzake de omschakeling naar hernieuwbare brandstoffen.

1.7 Het EESC pleit ervoor dat de nieuwe klimaatdoelstellingen voor de landbouw in het "Next Generation EU"-herstelfonds in de gedelegeerde handeling met betrekking tot de taxonomieverordening worden weerspiegeld, teneinde een schaalbare transitie te waarborgen. In het huidige voorstel voorziet de gedelegeerde handeling alleen in transitie-instrumenten voor nicheproductie. Alleen een allesomvattende transitie naar klimaatvriendelijke landbouw kan zorgen voor een duurzame voedingssector in de toekomst. Meer duurzame investeringen en steunmaatregelen in de voedselketen moeten de transitie bevorderen.

1.8 Het EESC dringt aan op een specifiek EU-programma voor de bio-economie waarmee investeringen worden aangemoedigd en op gemeenschappen en landbouwbedrijven gebaseerde toeleveringsketens tot stand worden gebracht.

1.9 Het EESC benadrukt de conclusie in de effectbeoordeling dat, indien de broeikasgasemissies tegen 2030 met 55 % kunnen worden teruggedrongen, de EU niet alleen goed op koers zou liggen om klimaatneutraliteit te bereiken, maar dat ook de bedrijven en de industrie in de EU dan wereldwijde pioniers zouden worden. De EU moet er hierbij voor zorgen dat haar handelsbeleid en haar handelsovereenkomsten consistent zijn met haar klimaatambitie. Het EESC beveelt de Commissie ook aan bijzondere aandacht te besteden aan de mogelijke gevolgen voor burgers in derde landen met een laag inkomen.

1.10 Het EESC staat volledig achter de verklaring van de Commissie dat burgers “cruciale partners in de strijd tegen klimaatverandering” zijn, omdat het van mening is dat actieve deelname van “alle geleidingen van de samenleving” een noodzakelijke voorwaarde is voor een succesvol klimaatbeleid in de EU. Daarom herhaalt het zijn voorstel om een Europees stakeholdersplatform voor het klimaatpact op te richten.

1.11 Het EESC roept de Commissie ook op om werk te maken de invoering van gemeenschappelijke criteria en indicatoren op Europees niveau als eerste stap om energiearmoede beter in kaart te brengen, overeenkomstig de aanbeveling van de Commissie over energiearmoede van 14 oktober 2020 [C(2020) 9600 final].

1.12 De Commissie wijst er terecht op dat de transitie van de economie gepaard moet gaan met investeringen in bij-, om- en permanente scholing voor een groot aantal beroepsgroepen. Voorts moeten maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat de nieuwe werkgelegenheidskansen meer banen met fatsoenlijke lonen en goede arbeidsomstandigheden met zich meebrengen.

2. Algemene opmerkingen

2.1 Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is zeer ingenomen met de mededeling van de Europese Commissie over “Een ambitieuzere klimaatdoelstelling voor Europa voor 2030 — Investeren in een klimaatneutrale toekomst voor ons allemaal”. De keuze van de Commissie om de broeikasgasemissiereductiedoelstelling voor 2030 op te trekken tot 55 %, ligt grotendeels in de lijn van het eerdere advies van het EESC over de Europese klimaatwet ⁽¹⁾.

2.2 De Commissie pleit in deze mededeling voor het eerst voor een netto emissiereductie van 55 %. Het EESC daarentegen had in zijn advies wel voor een vermindering van 55 % gepleit, maar niet als nettodoelstelling. Dat betekent dat de doelstelling van de Commissie achterblijft bij de aanbeveling van het EESC.

2.3 Aangezien de Commissie in de Europese klimaatwet streeft naar broeikasgasneutraliteit in 2050, is het EESC van mening dat uiteindelijk ten volle rekening moet worden gehouden met koolstofputten. In dit opzicht is het logisch om vanaf de tussentijdse doelstellingen te streven naar een netto nuluitstoot. Dit is echter alleen mogelijk als de integriteit van het systeem gewaarborgd is, met onder meer een precieze berekening van de koolstofuitstoot en -absorptie.

2.4 Het EESC onderschrijft de conclusie van de Commissie dat het noodzakelijk is om de ambitie van de EU op het gebied van broeikasgasemissiereductie tegen 2030 op te trekken tot 55 %. Een vermindering van de broeikasgasuitstoot kan de levensomstandigheden en de gezondheid verbeteren, banen scheppen en de energierekeningen verlagen, op voorwaarde dat de nodige particuliere en publieke investeringen op duurzaamheid kunnen en zullen worden gericht. Door haar klimaatdoelstelling aan te scherpen, laat de EU ook zien dat zij haar wereldwijde verantwoordelijkheid ernstig neemt. Het EESC vindt het echter belangrijk en noodzakelijk om op korte termijn te verduidelijken hoe de nieuwe doelstelling kan worden gehaald in de relatief korte periode tot 2030.

2.5 Het EESC stelt ook vast dat geenszins geheel duidelijk is wat de sociale en economische gevolgen van de bestaande en de nieuwe doelstelling voor 2030 voor de Europese burgers en ondernemingen zullen zijn. Het EESC acht het van groot belang dat de burgers en de sociale partners weten hoe deze doelstellingen kunnen worden bereikt en wat dit betekent voor hun werk en leven. Voor het draagvlak voor de te nemen maatregelen is dit van essentieel belang, omdat zij een verschillende invloed zullen hebben op de Europese burgers in de verschillende lidstaten en regio's. Daarom moeten maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat de risico's en kansen in verband met de transitie gelijkelijk worden verdeeld teneinde zekerheid en stabiliteit te waarborgen.

⁽¹⁾ PB C 364 van 28.10.2020, blz. 143.

2.6 Wij bevelen de Commissie aan om bijzondere aandacht te besteden aan de mogelijke gevolgen voor burgers in derde landen met een laag inkomen. De EU moet ernaar streven eventuele negatieve gevolgen te ondervangen en ontwikkelingslanden ondersteunen op de weg naar klimaatneutraliteit, rekening houdend met het feit dat deze landen op grond van de Overeenkomst van Parijs hun broeikasgasemissies binnen redelijke grenzen mogen verhogen.

2.7 Het EESC is het met de Commissie eens dat de pandemie waarmee we nu worden geconfronteerd geen reden mag zijn om de strijd tegen klimaatverandering op een lager pitje te zetten. Sterker nog: zoals de Commissie stelt, biedt “[d]e ongekende Europese economische respons op COVID-19 een unieke kans om de transitie naar een klimaatneutrale economie te versnellen”. Om in deze situatie een zo doeltreffend mogelijk beleid te kunnen ontwikkelen, beveelt het EESC de Commissie aan om het mechanisme van de marktstabiliteitsreserve (EU-ETS) en de aanpak van de verdeling van de inspanningen grondig te onderzoeken in het licht van de huidige broeikasgasemissiereductie, teneinde onbenutte wettelijke uitstootmogelijkheden tot op zekere hoogte te beperken.

2.8 Door nu krachtadig te werken aan de aangescherpte reductiedoelstelling voor 2030, wordt het voor toekomstige generaties gemakkelijker om de doelstelling van klimaatneutraliteit in 2050 daadwerkelijk te bereiken. Want hoe minder maatregelen de EU de komende tien jaar neemt, hoe steiler en uitdagender de weg van emissiereductie na 2030 zal zijn. Het Comité kijkt dan ook uit naar de voorstellen voor het behalen van het streefcijfer van 55 % emissiereductie tegen 2030 die de Commissie uiterlijk in juni 2021 zal presenteren. Wij bevelen een aanpak aan met een gevarieerde instrumentmix met, naast wetgeving, ook financiële instrumenten, zoals de benchmarkverordening en de taxonomieverordening. Het is belangrijk om het effect van deze nieuwe benaderingen zorgvuldig te beoordelen.

2.9 Het EESC is het met de Commissie eens dat we “hersteluitgaven gepaard [moeten] laten gaan met ambitieuze klimaatmaatregelen om verspilling van geld en gestrande activa, waardoor later extra middelen nodig zijn, te voorkomen”. Er moet voor worden gezorgd dat deze investeringen daadwerkelijk worden gebruikt voor een duurzaam klimaatbeleid waarin de burgers centraal staan. Het EESC heeft dit reeds uitvoerig behandeld in zijn resolutie met voorstellen voor wederopbouw en herstel na de COVID-19-crisis⁽²⁾.

2.10 De Commissie noemt de afname van de afhankelijkheid van de invoer van fossiele brandstoffen een van de voordelen van de energietransitie (blz. 6). Het EESC wil dit aspect van de internationale handel echter van alle kanten bestuderen. Internationale handelsovereenkomsten en waardeketens moeten voldoen aan de eisen van ecologische en duurzame ontwikkeling en moeten bindende zorgvuldigheidsverplichtingen voor bedrijven bevatten, of, zoals de Europese Raad tijdens zijn recente vergadering in december heeft gesteld, “[d]e EU zal ervoor zorgen dat haar handelsbeleid en haar handelsovereenkomsten consistent zijn met haar klimaatambitie”. Wij achten een grondig onderzoek hiernaar zeer wenselijk.

2.11 Bij het uitvoeren van effectbeoordelingen moet niet worden vergeten dat de coronacrisis ongekende economische, maatschappelijke en ecologische gevolgen heeft, die op hun beurt weer van invloed zijn op de effecten van de maatregelen die ter matiging van de klimaatverandering worden genomen.

2.12 Het EESC benadrukt dat het van het grootste belang is dat de aangescherpte broeikasgasemissiereductiedoelstelling gepaard gaat met een goed gefinancierd Fonds voor een rechtvaardige transitie op Europees niveau en maatregelen om burgers, werknemers en bedrijven te helpen zich aan de komende veranderingen aan te passen. Het EESC betwijfelt of de 7,5 miljard EUR uit het MFK en 10 miljard EUR uit het “Next Generation EU”-herstelfonds voldoende zijn.

3. Wetgeving

3.1 De Commissie is van plan om uiterlijk in juni 2021 met de nodige gedetailleerde wetgevingsvoorstellen te komen. Het EESC dringt er bij de medewetgevers op aan deze termijn niet te overschrijden en het wetgevingsproces uiterlijk in december 2021 af te ronden, omdat anders de termijn voor het bereiken van de doelstelling voor 2030 te krap wordt. Er zijn relatief eenvoudige wijzigingen van de verordeningen denkbaar, zoals een verhoging van de lineaire factor van het EU-ETS-plafond en een procentuele verlaging van de emissierechten per lidstaat in het kader van de verordening inzake de verdeling van de inspanningen.

3.2 Rekening houdend met de beginselen van een rechtvaardige transitie beveelt het EESC de Commissie aan om prioriteit te geven aan de actualisering van de EU-wetgeving inzake de omschakeling naar hernieuwbare brandstoffen. Uitgaven voor directe of indirecte subsidies voor fossiele brandstoffen, bijvoorbeeld in de vorm van belastingvrijstellingen en -verlagingen, moeten worden gebruikt om de ontwikkeling van duurzame energiebronnen te versnellen, met andere woorden, zoals de Overeenkomst van Parijs (artikel 2) stelt, om “geldstromen in lijn te brengen met een traject naar broeikasgasarme en klimaatveerkrachtige ontwikkeling”. Het EESC benadrukt echter dat deze maatregelen niet ten koste mogen gaan van de voedselproductie, zoals ook in de Overeenkomst van Parijs (artikel 2, lid 1, onder b)) is bepaald.

⁽²⁾ PB C 311 van 18.9.2020, blz. 1.

3.3 Het EESC staat achter het voornemen van de Commissie om alle emissies van de verbranding van fossiele brandstoffen in het EU-ETS op te nemen, op voorwaarde dat dit de betrouwbaarheid van het systeem (monitoring, rapportage, verificatie) niet in gevaar brengt. Er moet echter worden overwogen in welke mate het aantal emissierechten moet dalen (verlaging van het plafond), want alleen dan zal het EU-ETS doeltreffend zijn.

3.4 Het EESC is ingenomen met het “niet schaden”-beginsel (blz. 5). Van deze aanpak gaat de Commissie ook uit in haar voorstel voor het achtste algemeen milieuactieprogramma voor de Unie (COM(2020) 652 final), waarin staat dat “alle EU-initiatieven op het groene niet-schadenbeginsel [moeten] zijn afgestemd”. Overeenkomstig dit beginsel helpt het voorstel “de geïntegreerde aanpak van beleidsontwikkeling en -uitvoering te versterken, met name door duurzaamheid in alle relevante initiatieven en projecten op nationaal en EU-niveau te mainstreamen”. Het EESC is overtuigd van de noodzaak van deze mainstreaming en integratie met het oog op een ambitieuzere klimaatdoelstelling voor 2030, maar vraagt zich af hoe de Commissie dit in de praktijk denkt aan te pakken. Het vraagt zich ook af waarom deze aanpak als “beginsel” wordt aangeduid (in andere Commissiedocumenten is sprake van een “eed”) en hoe dit eventuele “beginsel” zich vervolgens verhoudt tot artikel 11 VWEU en tot de beginselen die in artikel 191 VWEU zijn neergelegd.

3.5 Het EESC steunt het voornemen van de Commissie om, indien onze partners hun klimaatambitie niet in vergelijkbare mate aanscherpen als de EU, een mechanisme voor koolstofcorrectie aan de grens voor te stellen als een van de instrumenten om koolstoflekkage te voorkomen, in combinatie met de totstandbrenging van een markt voor koolstofarme producten, de beschikbaarheid van kostenconcurrerende CO₂-neutrale energiebronnen en financieringsprogramma's. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan de doeltreffendheid en robuustheid van het mechanisme en aan de gevolgen ervan voor ontwikkelingslanden. Als deze maatregelen een rem zetten op de economische ontwikkeling van bepaalde landen, zijn compenserende maatregelen zoals technologieoverdracht wenselijk.

3.6 Het EESC beveelt de Commissie aan om actuele informatie te verstrekken over het nalevingspercentage van de huidige EU-klimaat- en energiewetgeving en over de inbreukprocedures die in dat verband zijn ingeleid, alsook om op haar website duidelijke informatie te verstrekken over de naleving van de richtlijn hernieuwbare energiebronnen en de richtlijn energie-efficiëntie door de lidstaten. Kan de Commissie — met de hulp van het Europees Milieuagentschap — een uitgebreide jaarlijkse update geven over de effectiviteit van de bestaande wetgeving op het gebied van klimaat en energie (als geheel), met vermelding van kwesties van niet-naleving?

3.7 In een effectbeoordeling moet worden nagegaan welke mogelijkheden er zijn om de broeikasgasputten in landbouwgronden, bossen en biomaterialen te verbeteren. Het standpunt van het EP over koolstofkredietregelingen moet verder worden uitgewerkt om meer koolstof te verwijderen. De ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen door middel van marktgebaseerde koolstoflandbouwmaatregelen en particulier gefinancierde koolstofkredietregelingen maakt het mogelijk om de productiviteit op duurzame wijze te verhogen in overeenstemming met de klimaat-, biodiversiteits- en bodemvruchtbaarheidsdoelstellingen en om het risico op woestijnvorming te verkleinen. Daarnaast zijn wij van mening dat het eigenaarschap van koolstofputten en -kredieten moet toekomen aan degenen die de nodige investeringen hebben gedaan. Dit kunnen zowel particuliere als publieke spelers zijn.

4. Landbouw

4.1 De aanpassing aan de klimaatverandering moet worden versterkt en de EU moet adaptatiestrategieën ontwikkelen en uitvoeren die rekening houden met de kwetsbaarheid van de bosbouw-, landbouw- en voedselsystemen voor de negatieve gevolgen van klimaatverandering.

4.2 De Europese Green Deal, de “van boer tot bord”-strategie en de klimaatwet zijn alle gericht op het bereiken van klimaatneutraliteit tegen 2050, zoals het Europees Parlement, de Commissie en de Raad hebben onderschreven. Hiervoor moeten echter voldoende middelen beschikbaar worden gesteld in het kader van het MFK, de GLB-begroting en het “Next Generation EU”-herstelfonds. Anders kan van landbouwers niet worden verwacht dat zij doen wat nodig is om de beoogde doelstellingen te bereiken. Als er geen financiering beschikbaar kan worden gesteld, moet er via de koolstofmarkten waarde worden gecreëerd voor koolstofarme producten. Landbouwers hebben een belangrijke rol te spelen en zullen indien nodig meer financiële middelen vragen.

4.3 De huidige COVID-19-crisis toont aan dat voedselzekerheid in de EU niet vanzelfsprekend is en dat de voedselproductie bijzondere aandacht moet krijgen in het kader van de klimaatambitie voor 2030. In onze bovengenoemde resolutie over wederopbouw en herstel na de COVID-19-crisis stelt het EESC dat het noodzakelijk is “[...] de veerkracht en duurzaamheid van ons voedselsysteem [te] vergroten. Dit vereist de ontwikkeling van meer gediversifieerde landbouwmodellen, steun voor lokale voedsel distributiecentra en kortere toeleveringsketens, alsook een betere markttoegang voor kleine boeren en milieuvriendelijke vissers en aquacultuurproducenten”. Tegelijkertijd zijn duurzame agrovoedingsketens van essentieel belang om de voedselzekerheid wereldwijd te vergroten voor een groeiende wereldbevolking.

4.4 Het EESC pleit ervoor dat de nieuwe klimaatdoelstellingen voor de landbouw in het “Next Generation EU”-herstelfonds in de gedelegeerde handeling met betrekking tot de taxonomieverordening worden weerspiegeld, teneinde een schaalbare transitie te waarborgen. In het huidige voorstel voorziet de gedelegeerde handeling alleen in transitie-instrumenten voor nicheproductie. Alleen een allesomvattende transitie naar klimaatvriendelijke landbouw zal zorgen voor een duurzame voedingssector in de toekomst. Meer duurzame investeringen en steunmaatregelen in de voedselketen moeten de transitie bevorderen. Om de klimaatdoelstellingen te bereiken, is het van cruciaal belang dat eenvoudige, kostenefficiënte en toegankelijke maatregelen worden genomen, zoals het gebruik van biogasinstallaties, waterbeheer en koolstofkredieten (aanplanten van hagen, koolstofvastlegging in de bodem).

4.5 Het EESC is voorstander van een EU-kader voor koolstofkredietregelingen dat kan dienen om de verwezenlijking van de klimaatdoelstellingen te begeleiden, zoals naar voren komt uit het verslag van het Europees Parlement over de klimaatwet. Koolstof moet ook een prijs hebben in de bio-economie. Voorts moeten onderzoek en innovatie worden ondersteund om zo veel mogelijk technische en duurzame oplossingen te vinden voor het terugdringen van de broeikasgasuitstoot en het aanmoedigen van koolstofvastlegging in de landbouw.

4.6 Op dit moment wordt de methaanuitstoot niet volgens de meest actuele wetenschappelijke inzichten in aanmerking genomen. Het is van essentieel belang dat bij de beoordeling van de klimaatimpact van voedsel de meest recente wetenschappelijke methodes worden gehanteerd. Bij het streven naar emissie-neutraliteit in 2050 moet rekening worden gehouden met het klimaat-effect van methaan, een kortlevend broeikasgas waarvoor geen netto nuluitstoot noodzakelijk is om klimaatneutraliteit te bereiken of om geen extra opwarming te veroorzaken.

4.7 Adequate financiering van onderzoek en innovatie op het gebied van aanpassing aan en matiging van de klimaatverandering in de landbouwsector moet een prioriteit zijn. Investerings in innovatieve praktijken en kostenefficiënte duurzame productietechnologieën en -methoden moeten worden aangemoedigd en gestimuleerd om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en tegelijkertijd ruimte te laten voor verbeteringen van het potentieel van de veeteelt in de EU om de bevolking van evenwichtige voeding te voorzien. Waterbeheer en irrigatie van landbouwgrond zullen in de toekomst nog belangrijker worden. Nieuwe investeringen in systemen die efficiënter zijn en watervervuiling voorkomen, moeten worden aangemoedigd.

4.8 Om de klimaatdoelstellingen te verwezenlijken, moet rekening worden gehouden met nieuwe technologieën en innovaties. De voedselketen van de EU is vanuit klimaat-oogpunt al wereldwijd concurrerend. Door de sector aan te passen aan de klimaatverandering en bestendig te maken tegen de negatieve gevolgen ervan, wordt ervoor gezorgd dat de koolstofvoetafdruk van de EU-voedselproductie blijft afnemen. In dit verband zijn nieuwe teelttechnieken (bijvoorbeeld veredelings- en veredelings-technieken), een verschuiving van de productie van dierlijke eiwitten naar plantaardige eiwitten, slimme en digitale landbouwtechnologieën en innovatie van essentieel belang om het voedselsysteem van de EU veerkrachtig te maken.

4.9 Het EESC dringt aan op een specifiek EU-programma voor de bio-economie waarmee investeringen worden aangemoedigd en op gemeenschappen en landbouwbedrijven gebaseerde toeleveringsketens tot stand worden gebracht. De bevordering van synergieën tussen hernieuwbare energie via biogasproductie en mestbeheer is van het grootste belang voor een decentrale productie van hernieuwbare energie, die ook het levensonderhoud op het platteland ten goede komt.

5. Industrie, materialen, energie en vervoer

5.1 Het EESC is ingenomen met de conclusie in de effectbeoordeling dat, indien de broeikasgasemissies tegen 2030 met 55 % kunnen worden teruggedrongen, de EU niet alleen goed op koers zou liggen om klimaatneutraliteit te bereiken, maar dat ook de bedrijven en de industrie in de EU dan wereldwijde pioniers zouden worden. Hieronder valt ook de productie van duurzaam staal met behulp van waterstof in plaats van kolen, waarbij het waterstof afkomstig is van duurzame elektriciteit. Hiervoor is onlangs een eerste proefabriek in Zweden geopend.

5.2 Het EESC heeft er in eerdere adviezen, bijvoorbeeld in het recente advies “Tussen een trans-Europees supernetwerk en lokale energie-eilanden”, reeds op gewezen op hoe belangrijk het is om te erkennen dat de energietransitie niet alleen een technologische kwestie is, maar ook een hoogst sociale en politieke uitdaging vormt. Niet alleen bedrijven, maar ook werknemers, vakbonden en consumenten moeten bij de energietransitie worden betrokken. Dat hebben de beleidsmakers beloofd en ook het EESC heeft daarop gehamerd. Maar ook op dit punt zorgen de Commissie en de lidstaten voor meer vragen dan antwoorden. Sterker nog: de initiatieven voor energiebeleid die op dit moment in gang worden gezet, zullen eerder een struikelblok vormen dan het pad effenen voor een brede participatie van burgers. Want wat de Europese energietransitie vooral nodig heeft, is zekerheid omtrent investeringen — voor zowel de publieke als de particuliere sector — en dit kan alleen worden bereikt als er duidelijke fundamentele beslissingen worden genomen.

5.3 Het EESC sluit zich aan bij de Commissie wanneer zij in haar mededeling “EU-strategie voor een geïntegreerd energiesysteem” stelt dat integratie van het elektriciteitssysteem met het verwarmings- en het vervoerssysteem absoluut noodzakelijk is om de doelstellingen inzake klimaatneutraliteit, inzake bevoorradingszekerheid, waartoe ook de vermindering van de energie-invoer behoort, en inzake betaalbare prijzen voor de Europese consument en de Europese economie te verwezenlijken. Het spreekt voor zich dat er de komende jaren voldoende publieke en private financiële middelen beschikbaar moeten worden gesteld om de nodige investeringen te kunnen doen.

5.4 Wat de gevolgen voor het economisch en sociaal beleid betreft, herhaalt het EESC zijn standpunt dat decentrale energiesystemen belangrijke stimulansen kunnen geven voor de regionale ontwikkeling en nieuwe, hoogwaardige en gekwalificeerde arbeidsplaatsen kunnen scheppen in de regio's.

5.5 Wij zijn het volmondig eens met de Commissie dat de gebouwensector, die momenteel verantwoordelijk is voor 40 % van het eindenergieverbruik en 36 % van de broeikasgasemissies in de EU, grote mogelijkheden biedt voor kosteneffectieve emissiereducties. In ons advies over *Een renovatiegolf voor Europa — groenere gebouwen, meer banen, hogere levenskwaliteit* zullen wij hier uitvoeriger op ingaan.

5.6 Het EESC is ingenomen met het standpunt van de Commissie (blz. 16) dat de luchtvaart en de zeescheepvaart onder de maatregelen vallen die volgens de Overeenkomst van Parijs in alle economische sectoren genomen moeten worden. Deze mondiale vervoerswijzen zijn, samen met bepaalde industriële emissies, momenteel het verst verwijderd van nieuwe, kostenefficiënte niet-fossiele brandstoffen, hoewel er in dit verband veelbelovende tests worden uitgevoerd. Bovendien zijn de luchtvaart en de scheepvaart moeilijk te reguleren door middel van nationale of zelfs Europese wetgeving en vindt een groot deel van hun emissies buiten de EU plaats. Aangezien de uitstoot van het internationale zee- en luchtvervoer sinds 1990 met meer dan 50 % is toegenomen, steunen wij de inspanningen van de Commissie voor het vinden van constructieve manieren om de luchtvaart en de scheepvaart in het klimaatbeleid van de EU op te nemen. De luchtvaart binnen en tussen de EU-lidstaten valt reeds onder het Europese emissiehandelssysteem, en de Commissie beoordeelt momenteel of de scheepvaart op dezelfde manier in het ETS kan worden opgenomen. Wat de emissies buiten het grondgebied van de EU betreft, steunen wij het streven van de Commissie om proactief deel te nemen aan de werkzaamheden van VN-organisaties zoals de IMO en de ICAO, teneinde doeltreffende en bindende wereldwijde emissiereductieregelingen uit te werken.

5.7 Het EESC steunt de onlangs door de Commissie gepubliceerde strategie voor duurzame en slimme mobiliteit, aangezien de vervoerssector achterblijft bij de vermindering van de broeikasgasuitstoot. Ondanks efficiëntere voertuigen en de invoering van brandstoffen en motoren met een lage uitstoot, is de uitstoot van het wegvervoer sinds 1990 met meer dan een kwart toegenomen, voornamelijk wegens de stijgende vraag naar vervoer. De strategie omvat een breed spectrum aan maatregelen en initiatieven die nodig zijn om de transitie van afhankelijkheid van fossiele brandstoffen naar duurzame mobiliteit te versnellen. Burgerparticipatie is essentieel voor een slimme transitie, want auto's waren en zijn nog steeds een belangrijk vrijheidssymbool.

5.8 Wat bio-energie en biomaterialen betreft, moeten, om hun werking als koolstofput volledig te erkennen, de broeikasgasemissiereducties die in de land- en bosbouw dankzij biogene bronnen worden gerealiseerd, ten volle in aanmerking worden genomen. Vervanging van fossiele brandstoffen en materialen kan de uitstoot met meer dan 100 % verminderen, afhankelijk van de substitutie-effecten van de uitstoot van fossiele CO₂ en van andere gassen.

6. Inspraak van het publiek, burgers en consumenten

6.1 Het EESC staat volledig achter de verklaring van de Commissie dat burgers “cruciale partners in de strijd tegen klimaatverandering [zijn]” en deze strijd kunnen ondersteunen door politieke mobilisatie en door de keuzes die zij als consument maken”. Actieve deelname van “alle geledingen van de samenleving” is immers een noodzakelijke voorwaarde voor een succesvol klimaatbeleid in de EU, aangezien het de actoren van het maatschappelijk middenveld zijn die de klimaatdoelstellingen uitvoeren.

6.2 Het EESC is dan ook verheugd dat de Europese Commissie op 29 oktober openbare raadplegingen heeft gelanceerd om verschillende standpunten in te zamelen over de beleidswijzigingen die nodig zijn om de emissiereductiedoelstelling voor 2030 te verhogen.

6.3 Het EESC herhaalt daarom zijn voorstel uit zijn advies over het Europees klimaatpact om een Europees stakeholdersplatform voor het klimaatpact op te zetten teneinde de actieve deelname van “alle geledingen van de samenleving” te organiseren en vergemakkelijken ⁽³⁾.

⁽³⁾ PB C 364 van 28.10.2020, blz. 67.

6.4 Het EESC is van mening dat bijzondere aandacht moet worden besteed aan burgers met een laag inkomen. Ze staan vaak wantrouwend tegenover veranderingen op energiegebied omdat ze bang zijn voor een stijging van de kosten van levensonderhoud. Daarom is cruciaal wat de Commissie hierover zegt: “Om negatieve gevolgen voor kwetsbare consumenten te voorkomen, is het belangrijk dat sociaal beleid en energie-efficiëntiebeleid gericht zijn op de renovatie van hun huizen en het onder controle houden van de gevolgen voor hun verwarmings- en elektriciteitsrekeningen.” In ons advies over *Een renovatiegolf voor Europa — groenere gebouwen, meer banen, hogere levenskwaliteit* zullen wij hier uitvoeriger op ingaan ⁽⁴⁾.

6.5 Het EESC dringt ook aan op de invoering van gemeenschappelijke definitiecriteria en indicatoren op Europees niveau als eerste stap om energiearmoede beter in kaart te brengen, overeenkomstig de aanbeveling van de Commissie van 14 oktober 2020 over energiearmoede [C(2020) 9600 final ⁽⁵⁾]. Om deze definitie aan uiteenlopende nationale omstandigheden te kunnen aanpassen, moeten de lidstaten statistische instrumenten ontwikkelen om zich doeltreffend op kwetsbare huishoudens te kunnen richten.

6.6 Het EESC is het met de Commissie eens dat hernieuwbare energiebronnen zullen leiden tot een hoge mate van decentralisatie, waarbij consumenten beter kunnen deelnemen, prosumenten zelf energie kunnen produceren, gebruiken en delen, en lokale en met name plattelandsgemeenschappen worden aangemoedigd om lokaal in hernieuwbare energie te investeren. Het zal lokaal ook tot nieuwe werkgelegenheid leiden. Wij willen er echter op wijzen dat aandacht moet worden besteed aan de legitieme bezorgdheid van burgers over bijvoorbeeld schade aan het landschap of verstoring van hun levensgenot. Actieve participatie en een direct voordeel van de financiële en/of energieopbrengst van geplande installaties voor hernieuwbare energie kunnen hier solas bieden. Voorts moeten maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat de nieuwe werkgelegenheidskansen meer banen met fatsoenlijke lonen en goede arbeidsomstandigheden met zich meebrengen.

6.7 De Commissie wijst er terecht op aan dat de transitie van de economie gepaard moet gaan met investeringen in bij-, om- en permanente scholing voor een groot aantal beroepsgroepen. Het EESC wijst erop dat het wenselijk is dat jongeren opnieuw landbouwer willen worden, omdat de vergrijzing in de sector op lange termijn een bedreiging vormt voor een duurzame voedselvoorziening. Daarvoor zijn gunstige voorwaarden en financiële middelen op Europees en nationaal niveau nodig.

Brussel, 27 januari 2021.

Voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Christa SCHWENG

⁽⁴⁾ COM(2020) 662 final.

⁽⁵⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2020/NL/C-2020-9600-F1-NL-MAIN-PART-1.PDF>